

การพัฒนาาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
Social Welfare System Development for Disparity Aging
in Order to Decrease Social Inequality

ผศ.ดร.วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย¹, อ.ดร.กมลทิพย์ ขลัษฐธรรมเนียม² และ อ.ดร.นพนัฐ จำปาเทศ³

Asst. Prof. Vanida Durongritichai, Ph.D.⁴, Kamoltip Kungthamniem, Ph.D.,⁵

And Nopanut Jampated, Ph.D.⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำการใช้ระบบสวัสดิการสังคม วิเคราะห์นโยบาย กฎหมายและสร้างแบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมที่ลดความเหลื่อมล้ำ พื้นที่ศึกษา คือ ต.ห้วยม จ.เชียงราย ต.สูงเนิน จ. นครราชสีมา ต.น้ำตาล จ.สิงห์บุรีและ ต.ขุนทะเล จ.นครศรีธรรมราช ผลวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำพบว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสโดยมากรายได้ต่ำกว่าเส้นยากจน สวัสดิการที่เข้าถึงมากเป็นเบี้ยยังชีพ การดูแลสุขภาพเบื้องต้น สิทธิสวัสดิการที่เข้าไม่ถึงและไม่ต้องการ คือ การช่วยเหลือคดีความ สิทธิสวัสดิการที่เข้าไม่ถึง แต่ต้องการ คือ การดูแลจากครอบครัว ยามลำบาก ผลวิเคราะห์นโยบายและกฎหมายพบว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสเข้าไม่ถึงสวัสดิการรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอ นโยบายรัฐขาดการประเมินผลต่อเนื่อง บางสวัสดิการซ้ำซ้อน กฎหมายที่เกี่ยวข้องควรทบทวน แบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมที่ลดความเหลื่อมล้ำพบ 4 รูปแบบ รูปแบบที่ 1: A+CG model Aging+Community-Government model) พื้นที่ต้องมีผู้สูงอายุแกนนำเข้มแข็งที่ช่วย

¹ อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

³ อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

⁴ Lecture at Faculty Of Nursing, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

⁵ Lecture at Faculty Of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

⁶ Lecture at Faculty Of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

E-mail : catvanida04@yahoo.com, kkamontip1@gmail.com, nophc@yahoo.com

ให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการสังคม รูปแบบที่ 2: C+GA Model (Community+Government-Aging model) พื้นที่ต้องมีผู้นำระดับต่างๆ ของชุมชนเป็นบุคคลหลักช่วยเหลือ รูปแบบที่ 3: G+CA model (Government+Community-Aging model) บุคลากรรัฐเป็นหลักของการจัดสวัสดิการให้อย่างทั่วถึงและรูปแบบที่ 4: C+A+G model (Community+Aging+Government model) ผู้นำระดับต่างๆ ของชุมชนเป็นบุคคลหลักของการช่วยเหลือพร้อมผู้สูงอายุแกนนำที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุได้มีโอกาส, ความเหลื่อมล้ำทางสังคม, สวัสดิการสังคม

Abstract

This research and development is objected to 1) analyze welfare inequality 2) analyze policies and laws involvement, and 3) develop social welfare system leaded to decrease social inequality of aging. Tambon Huagnom, Chiang Rai, Tambon Sungnuean, Nakhon Ratchasima, Tambon Namtal, Singburi, and Tambon Khuntale, Nakhonsri Thammarat were area of study. The results showed that most of the disparity aging had income less than poor lines. The social welfare which they access/receive was subsistence allowance and health screening. The social welfare which they never access and feel need was lawsuit helping. The social welfare which they never access but feel need was helping from family. The analyzing of policies and laws showed that disparity aging ineffectively access/receive governmental welfare. The subsistence allowance was not sufficient. Some welfares were stacked, and some laws and regulators should be reviewed. The 4 models of social welfare system which reduce inequality of disparity aging were synthesized. Firstly: A+CG model (Aging+Community-Government model) means the strong elderly leaders are key persons for helping disparity aging. Secondly: C+GA Model (Community+Government-Aging model) means the strong community leaders are key persons

for helping disparity aging. Third: G+CA model (Government+Community-Aging model) means the strong local government personnel allocate resources for disparity aging. Forth: C+A+G model (Community+Aging+Government model), the best model, the various levels of community leaders and strong elderly leaders are key persons for helping disparity aging.

Keywords : Disparity Aging, Social Disparity, Social Welfare

คำนำ

ผู้สูงอายุด้วยโอกาสเป็นกลุ่มที่มีโอกาสที่จะเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานรัฐ ไม่สามารถกำหนดทางเลือกหรือจัดการอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเองเนื่องจากข้อจำกัดในความสามารถโดยธรรมชาติหรือได้รับผลกระทบจากการถูกแบ่งแยกทางสังคม ทำให้ไม่ได้รับสวัสดิการสังคมตามที่ควร ได้รับความไม่เท่าเทียมจากการขาดโอกาสและเกิดความเหลื่อมล้ำ การศึกษานี้เป็นวิจัยย่อยในชุดโครงการวิจัยการสร้างระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยวิจัยนี้เน้นเฉพาะผู้สูงอายุด้วยโอกาสซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ไม่ได้รับความเสมอภาค ไม่มีอำนาจ เข้าไม่ถึงการปกป้องทางสังคมหรือบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ประสบปัญหาความเดือดร้อนหรือได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติหรือภัยสงครามที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำ อีกนัยหนึ่ง คือ มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน เร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย มีปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร ติดเชื้อเอดส์ ตนเองหรือครอบครัวได้รับผลกระทบจากเอดส์และพันโทษ (กมลชนก ขำสุวรรณ, 2555; ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิลและระพีพรรณ คำหอม.2552) สภาวะความเหลื่อมล้ำเช่นนี้จะทำให้ของผู้สูงอายุด้วยโอกาสได้รับผลกระทบมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไป (Zaidi, 2014) ทั้งที่จริงแล้วผู้สูงอายุทุกกลุ่มมีสิทธิสวัสดิการไม่แตกต่างกัน แม้ไม่พบรายงานจำนวนและลักษณะของผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่ชัดเจน แต่จากนิยามผู้สูงอายุด้วยโอกาสข้างต้นและการคาดประมาณประชากรสูงอายุพบว่าปรากฏการณ์นี้มีอยู่จริงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กฎหมายและนโยบายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุด้วยโอกาสมักแทรกอยู่ในเนื้อหาของกฎหมายและนโยบายหลักสำหรับผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไม่เข้าถึงสวัสดิการที่รัฐจัดให้อย่างเต็มที่และไม่ทัดเทียมกับผู้สูงอายุทั่วไป อาทิ ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร ระบบสวัสดิการสังคมหลักไม่เพียงพอกับความต้องการการบริการเชิงสงเคราะห์ระดับรายบุคคลไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ผู้สูงอายุขาดการรับรู้และขาดความเข้าใจในสิทธิของตนและการจัดบริการที่ภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือ (ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบภาคเหนือ, 2556) ผลจากหลายการศึกษาด้านกฎหมายและนโยบายช่วยยืนยันว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสยังได้รับหรือเข้าไม่ถึงสวัสดิการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านบริการสุขภาพ เบี้ยยังชีพและเงินกองทุนต่างๆ นโยบายการกระจายให้ภาคยุทธศาสตร์ร่วมรับผิดชอบผ่านประกาศของหน่วยงานของรัฐขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง สวัสดิการสังคมยังมีความซ้ำซ้อนทำให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสมีโอกาสได้รับสวัสดิการสังคมทั้งในแง่มากเกินความจำเป็นและน้อยกว่าความจำเป็นและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้รับการเสนอแนะจากหลายการศึกษาว่าควรทบทวน (กุลล สุทรธาดา, 2553; ศศิพัฒน์ ยอดเพชรและคณะ, 2552; ภัทรวดี ชอกดูล, 2557) ระบบสวัสดิการสังคมทางเลือกจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ โดยใช้ควบคู่กับระบบสวัสดิการหลักที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ 1) การบริการสังคม 2) ประกันสังคม 3) การช่วยเหลือทางสังคมและ 4) การสนับสนุนทุนส่วนทางสังคม (นาริรัตน์ จิตรมนตรี, วิไลวรรณ ทองเจริญ และสาวิตรี ทยานศิลป์, 2558; สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) และมีผลการดำเนินงานของระบบสวัสดิการสังคมทางเลือกที่ขับเคลื่อนผ่านมาตรการ กฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ สวัสดิการลักษณะนี้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุที่ขาดโอกาสมากกว่าสวัสดิการแบบสำเร็จรูป โดยพบว่าช่วยเพิ่มกลไกที่เปิดโอกาสของการมีส่วนร่วมผสมผสานการจัดบริการเดิมได้ดี เพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุด้านการศึกษา ด้านจิตใจ สภาพความเป็นอยู่ ด้าน

อาชีพ โดยมากดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการร่วมรับผิดชอบของทั้งผู้สูงอายุ ครอบครัว ภาครัฐและภาคประชาชน ช่วยพัฒนาศักยภาพและเสริมพลังผู้สูงอายุทุกกลุ่มให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ดังนั้น ระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสจึงควรเป็นระบบที่ค้นหาและทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุกลุ่มนี้อย่างลึกซึ้ง นำปัญหาและความต้องการที่พบมาสะท้อนคิดและหาทางออกบนกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นำศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยโอกาส ผู้สูงอายุทั่วไป ครอบครัว และภาคส่วนต่างๆ ของชุมชนมาเป็นพลังในการแก้ไข จัดการและสร้างทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมกับเงื่อนไขและบริบทของท้องถิ่น ใช้กลไกการขับเคลื่อนด้วยความเข้มแข็งของทุกฝ่ายในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง ผสมผสานการส่งเสริมการเข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมหลักควบคู่กับการพัฒนาและเสริมศักยภาพของกลุ่มคนในชุมชนให้สามารถสร้างระบบสวัสดิการสังคมทางเลือกเพื่อผลักดันและช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสให้ได้รับสวัสดิการสังคมต่างๆ ตามที่ควรจะเป็นและพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณภาพจนถึงวาระท้ายของชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในการใช้ระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วยโอกาส
2. เพื่อวิเคราะห์นโยบาย กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วยโอกาส
3. เพื่อสร้างแบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะผู้มีอายุ 60ปีขึ้นไปที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามนิยามที่กำหนด คือ รายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน เร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย มีความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการ

สุขภาพตามที่ได้รับ ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ เป็นผู้พันโทฯ ไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ สถานที่ศึกษาต่ำลงต้นแบบของการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาส คือ ต.ห้วยม้ง จ.เชียงราย ต. น้ำตาล จ.สิงห์บุรี ต.สูงเนิน จ.นครราชสีมา และ ต.ขุนทะเล จ.นครศรีธรรมราช

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างของวิจัยเชิงปริมาณเป็นผู้สูงอายุด้วยโอกาสตามเกณฑ์คัดเลือกเข้าและเกณฑ์การคัดออกที่สุ่มแบบเจาะจงเพื่อตอบแบบสอบถามจังหวัดละ 100 คน รวม 400 คน ตามจำนวนที่คำนวณไว้ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ 1) สุ่มอย่างง่ายเลือกอำเภอขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กจังหวัดละ 1 อำเภอ 2) สุ่มอย่างง่ายเลือก 2 ตำบลจากอำเภอขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยกำหนดสัดส่วนผู้สูงอายุด้วยโอกาสตำบลละ 25 คนในอำเภอขนาดใหญ่ ตำบลละ 15 คนในอำเภอขนาดกลางและตำบลละ 10 คนในอำเภอขนาดเล็ก เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แนวสนทนากลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบความแม่นยำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.853 โดยจำแนกเป็นค่าความเชื่อมั่นของการรับรู้สิทธิของผู้สูงอายุด้วยโอกาส 0.878 ค่าความเชื่อมั่นของการเข้าถึงและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วยโอกาส 0.880 วิเคราะห์ข้อมูลปริมาณด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้สูงอายุด้วยโอกาสและผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในพื้นที่ 4 จังหวัดตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนด ข้อมูลคุณภาพได้จากการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยเลขที่ อ. 379/2559

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในการใช้ระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วยโอกาส

1.1 ลักษณะทั่วไปพบว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่พบโดยมากเข้าไม่ถึงบริการทางสังคมลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามสวัสดิการที่ควรได้รับ (จ.เชียงรายร้อยละ 55.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 36.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 55.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 38.0) และรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (จ.เชียงรายร้อยละ 21.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 22.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 20.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 53.0) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (จ.เชียงรายร้อยละ 70.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 72.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 73.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 71.0) อายุระหว่าง 60-69 ปี (จ.เชียงรายร้อยละ 76.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 72.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 65.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 65.0) จบประถมศึกษา (จ.เชียงรายร้อยละ 57.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 52.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 65.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 63.0) อยู่กับสมาชิกในครอบครัวจำนวน 2 – 5 คน (จ.เชียงรายร้อยละ 65.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 80.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 60.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 59.0) ติดสังคม (จ.เชียงรายร้อยละ 63.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 66.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 61.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 60.0) ทำงานรับจ้างทั่วไป ค้าขายหรือเป็นเกษตรกร (จ.เชียงรายร้อยละ 32.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 26.4, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 32.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 26.0) มีโรคประจำตัว (จ.เชียงรายร้อยละ 33.3, จ.นครราชสีมาร้อยละ 35.9, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 34.5 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 32.6) มีสิทธิรักษาพยาบาล (จ.เชียงรายร้อยละ 87.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 76.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 83.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 81.0) และไม่พบปัญหาการใช้สิทธิ (จ.เชียงรายร้อยละ 99.0, จ.นครราชสีมาร้อยละ 100.0, จ.สิงห์บุรีร้อยละ 99.0 และ จ.นครศรีธรรมราชร้อยละ 100.0)

1.2 ผู้สูงอายุด้วยโอกาสโดยมากรับรู้สิทธิเรื่องเบี้ยยังชีพ ตรวจรักษา/ตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อยู่อาศัยในบ้านตนเองและใช้ทางลาด บันไดราวจับห้องน้ำสาธารณะและข้อความสัญลักษณ์ เข้าถึง/ได้รับและระบุนความต้องการสวัสดิการสังคมเรื่องเบี้ยยังชีพ ตรวจรักษา/ตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสีย

ค่าใช้จ่ายและอยู่อาศัยในบ้านตนเอง ไม่เคยรับบริการและไม่ต้องการสวัสดิการเรื่องการช่วยเหลือด้านกฎหมายเมื่อมีคดีความ ครอบครัวอุปการะและการอาศัยในสถานสงเคราะห์/ศูนย์บริการของรัฐ ไม่เคยรับบริการแต่ต้องการสวัสดิการเรื่องการดูแล/ช่วยเหลือจากครอบครัวยามลำบาก จัดการศพตามประเพณี เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ ชมรม/เครือข่าย รับบริการซ่อมบ้านและรับการช่วยเหลือเงิน/สิ่งของจากรัฐไม่เกิน 3,000 บาทต่อครอบครัวและไม่เกิน 3 ครั้ง จำแนกการรับรู้สิทธิ 3 อันดับแรกและอันดับสุดท้าย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงการรับรู้สิทธิของผู้สูงอายุด้วยโอกาส 3 อันดับแรกและอันดับสุดท้าย

การรับรู้สิทธิ	จ.เชียงราย	จ. นครราชสีมา	จ.สิงห์บุรี	จ.นครศรีธรรมราช
มากที่สุด (อันดับ 1)	การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
มากที่สุด (อันดับ 2)	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	การอยู่อาศัยในบ้านของตนเอง	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น
มากที่สุด (อันดับ 3)	การอยู่อาศัยในบ้านของตนเอง	การอยู่อาศัยในบ้านของตนเอง	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	การได้รับความสะดวก/ปลอดภัยในการใช้ทางลาด บันได ราวจับห้องน้ำ สาธารณะและข้อความบนป้ายสัญลักษณ์
น้อยที่สุด (อันดับ 30)	การช่วยเหลือด้านการเงินหรือสิ่งของจากรัฐไม่เกินครั้งละ 3,000 บาทต่อครอบครัว และช่วยติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 ครั้งต่อครอบครัว	การช่วยเหลือด้านการเงินหรือสิ่งของจากรัฐไม่เกินครั้งละ 3,000 บาทต่อครอบครัว และช่วยติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 ครั้งต่อครอบครัว	การใช้บริการโรงเรียนผู้สูงอายุ	การใช้บริการโรงเรียนผู้สูงอายุ

1.3 จากการวิเคราะห์การเข้าถึง/ได้รับสิทธิ พบว่าสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสเข้าถึง/ได้รับมากเป็นเบี้ยยังชีพ การตรวจสุขภาพเบื้องต้น การอาศัยในบ้านตนเอง การใช้ช่องทางพิเศษรับบริการในสถานพยาบาลรัฐ การได้รับความสะดวก/ปลอดภัยจากบริการสาธารณะ สิทธิสวัสดิการสังคมที่รู้จักน้อยมาก คือ ค่าจัดการศพตามประเพณี การช่วยเหลือด้านกฎหมาย กู้ยืมเงินประกอบอาชีพ การรับของกินของใช้

ประจำวันจากท้องถิ่น (ตารางที่ 2) สิทธิสวัสดิการสังคมที่ไม่เคยรับบริการ/ไม่เคยเข้าถึง และไม่ต้องการ คือ การช่วยเหลือด้านกฎหมาย ครอบครัวอุปการะ การอาศัยในสถานสงเคราะห์ การขอสนับสนุนอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพื่อการเคลื่อนไหว (ตารางที่ 3) และสิทธิสวัสดิการสังคมที่ไม่เคยรับบริการ/ไม่เคยเข้าถึง แต่ต้องการ ได้แก่ การช่วยเหลือจากครอบครัวยามลำบาก ค่าจัดการศพตามประเพณี การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพหรือกองทุนชุมชน บริการซ่อมบ้าน เงินหรือสิ่งของจากรัฐและการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ (ตารางที่ 4) ซึ่งให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุด้วยโอกาสมีทั้ง 1) การเข้าไม่ถึงบริการ/ให้บริการไม่ตรงความต้องการ 2) ความไม่เป็นธรรม 3) ความไม่เสมอภาคหรือ 4) ทั้งเข้าไม่ถึงบริการ ไม่เป็นธรรมและไม่เสมอภาค

ตารางที่ 2 แสดงสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสเข้าถึง 3 อันดับแรกและอันดับสุดท้าย

สวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสเข้าถึง	จ.เชียงราย	จ. นครราชสีมา	จ.สิงห์บุรี	จ.นครศรีธรรมราช
มากที่สุด (อันดับ 1)	การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
มากที่สุด (อันดับ 2)	การตรวจรักษา/การตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	สิทธิที่จะอยู่อาศัยในบ้านของตนเอง	การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
มากที่สุด (อันดับ 3)	การใช้ช่องทางพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ ในการเข้ารับบริการในสถานพยาบาลของรัฐบาล	การใช้ช่องทางพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ ในการเข้ารับบริการในสถานพยาบาลของรัฐบาล	การได้รับความสะดวก/ปลอดภัยในการใช้ทางลาด บันได ราวจับห้องน้ำสาธารณะ และข้อความบนป้ายสัญลักษณ์ที่เหมาะสม	การได้รับความสะดวก/ปลอดภัยในการใช้ทางลาด บันได ราวจับห้องน้ำสาธารณะ และข้อความบนป้ายสัญลักษณ์ที่เหมาะสม
น้อยที่สุด (อันดับ 30)	ค่าจัดการศพตามประเพณี 2,000 บาท และการช่วยเหลือด้านกฎหมายเมื่อมีคดีความ	การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุหรือจากรัฐ	การช่วยเหลือด้านกฎหมายเมื่อมีคดีความและการรับของกินของใช้ในชีวิตประจำวันจัดโดยชุมชนท้องถิ่น	การรับของกินของใช้ในชีวิตประจำวันจัดโดยชุมชนท้องถิ่น

ตารางที่ 3 แสดงสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไม่เคยรับบริการ
และไม่ต้องการ 3 อันดับแรกและอันดับสุดท้าย

สวัสดิการสังคมที่ ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไม่ เคยรับบริการและไม่ ต้องการ	จ.เชียงราย	จ. นครราชสีมา	จ.สิงห์บุรี	จ.นครศรีธรรมราช
มากที่สุด (อันดับ 1)	การช่วยเหลือด้าน กฎหมายเมื่อมีความ	การบริการครอบครัว อุปการะ	การอาศัยในสถาน สงเคราะห์หรือ ศูนย์บริการของรัฐ เช่น บ้านพักคนชรา	การอาศัยในสถาน สงเคราะห์หรือ ศูนย์บริการของรัฐ เช่น บ้านพักคนชรา
มากที่สุด (อันดับ 2)	การบริการครอบครัว อุปการะ	การอาศัยในสถาน สงเคราะห์หรือ ศูนย์บริการของรัฐ	การช่วยเหลือด้าน กฎหมายเมื่อมีความ	การช่วยเหลือด้าน กฎหมายเมื่อมีความ
มากที่สุด (อันดับ 3)	การอาศัยในสถาน สงเคราะห์หรือ ศูนย์บริการของรัฐ เช่น บ้านพักคนชรา	การช่วยเหลือด้าน กฎหมายเมื่อมีความ	การขอสนับสนุนอุปกรณ์ อำนวยความสะดวกหรือ ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาการ เคลื่อนไหว	การบริการครอบครัว อุปการะ
น้อยที่สุด (อันดับ 30)	การอยู่อาศัยในบ้านของ ตนเอง	การได้รับเบี้ยยังชีพ	การได้รับความสะดวก/ ปลอดภัยในการใช้ทาง ลาด บันได ราวจับห้องน้ำ สาธารณะ และข้อความ บนป้ายสัญลักษณ์ที่ เหมาะสม	การตรวจรักษา/การตรวจ คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น

ตารางที่ 4 แสดงสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไม่เคยรับบริการ
แต่ต้องการ 3 อันดับแรกและอันดับสุดท้าย

สวัสดิการสังคมที่ ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไม่ เคยรับบริการ แต่ ต้องการ	จ.เชียงราย	จ. นครราชสีมา	จ.สิงห์บุรี	จ.นครศรีธรรมราช
มากที่สุด (อันดับ 1)	การดูแล/ช่วยเหลือจาก สมาชิกในครอบครัวยาม ยากลำบาก	การดูแล/ช่วยเหลือจาก สมาชิกในครอบครัวยาม ยากลำบาก	ค่าจัดการศพตาม ประเพณี 2,000 บาท	ค่าจัดการศพตาม ประเพณี 2,000 บาท
มากที่สุด (อันดับ 2)	การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์/ สหกรณ์ ชมรมผู้สูงอายุ/ เครือข่ายผู้สูงอายุ กองทุน สวัสดิการชุมชน	บริการซ่อมบ้าน	การช่วยเหลือด้านการเงิน หรือสิ่งของจากรัฐไม่เกิน ครั้งละ 3,000 บาทต่อ ครอบครัว และช่วย ติดต่อกันไม่เกิน 3 ครั้ง	การช่วยเหลือด้านการเงิน หรือสิ่งของจากรัฐไม่เกิน ครั้งละ 3,000 บาทต่อ ครอบครัว และช่วย ติดต่อกันไม่เกิน 3 ครั้ง
มากที่สุด (อันดับ 3)	บริการซ่อมบ้าน	การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบ อาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ หรือจากรัฐ	การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบ อาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ หรือจากรัฐ	บริการซ่อมบ้าน
น้อยที่สุด (อันดับ 30)	การตรวจรักษา/ การตรวจคัดกรองสุขภาพ เบื้องต้น	การตรวจรักษา/การตรวจ คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น และการเป็นสมาชิก อาสาสมัครในชุมชน เช่น อสม. อผส. อพมก.	การตรวจรักษา/การตรวจ คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	การตรวจรักษา/การตรวจ คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น

2. การวิเคราะห์นโยบาย กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการใช้ระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วยโอกาส

ผลพบชัดเจนว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการสังคมตามนโยบายที่รัฐ
จัดให้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบริการสุขภาพ เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอต่อการยังชีพ
ขาดหลักประกันด้านรายได้เพราะไม่มีอาชีพ นโยบายกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุเพื่อ
ประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสในเมืองมากกว่าชนบท นโยบายที่
ดำเนินการโดยรัฐขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สวัสดิการบางส่วน
ซ้ำซ้อนทำให้รับสวัสดิการสังคมทั้งแง่มากเกินจำเป็นและน้อยกว่าจำเป็น กฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับได้รับการเสนอแนะจากหลายการศึกษาว่าควรทบทวน

3. แบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

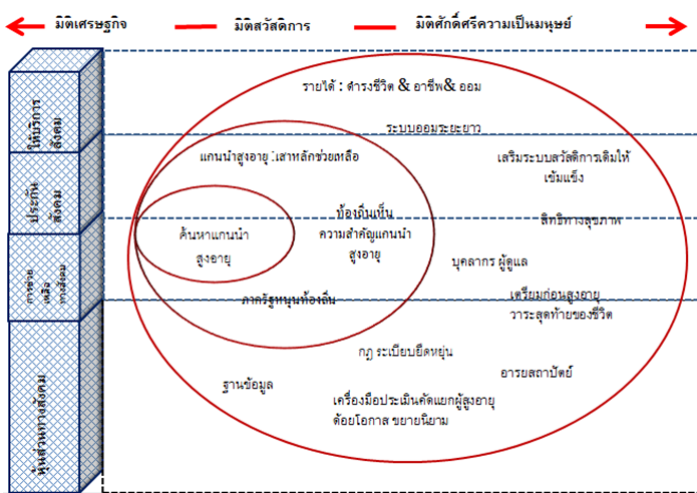
3.1 จากการศึกษาตำบลต้นแบบ 4 แห่งพบว่า มีระบบสวัสดิการสังคมที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่ควรใช้เป็นแบบอย่าง ทุกแห่งเน้นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นกลไกเชิงรุกไปหนุนกลไกภาครัฐและท้องถิ่น รูปแบบที่ดีที่ ต.หัวขี้ม จ.เชียงราย จะใช้ธนาคารความดีขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุทั่วไปและด้วยโอกาสได้รับการดูแลภายใต้หลักการทำให้ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชน มีแนวคิดการก่อตั้งจากศีล 5 ที่มุ่งหวังให้ทำดีและสร้างค่าความเป็นคน โดยภาครัฐและท้องถิ่นช่วยประสานและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทั่วไปและด้วยโอกาสได้รับสวัสดิการที่พึงได้อย่างต่อเนื่อง รูปแบบที่ดีของ ต.สูงเนิน จ.นครราชสีมา เป็นบ้านกลางหรือพื้นที่แห่งน้ำใจของคนในชุมชนที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุ ไม่มีผู้ดูแล โดยไม่ได้ของบประมาณจากรัฐ เน้นกระบวนการสร้างจิตสำนึกบนแนวคิด “ท้องถิ่น คือ ลูก ประชาชน คือ พ่อแม่ที่ท้องถิ่นต้องให้การดูแล” โดยถือเป็นภารกิจที่ท้องถิ่นต้องรับผิดชอบดูแลชีวิตความเป็นอยู่อย่างเต็มที่ รูปแบบที่ดีของ ต.น้ำตาล จ.สิงห์บุรี จะใช้ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลไกกลางช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือผ่านวัฒนธรรมประเพณีโดยเฉพาะการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาเป็นฐาน โดยภาครัฐหนุนเสริมให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ท้องถิ่นขับเคลื่อนด้วยแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุเพื่อแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับคุณค่าและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ชัดเจน รูปแบบที่ดีของ ต.ขุนทะเล จ.นครราชสีมา จะเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุที่ก่อตั้งบนแนวคิดของการมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีศูนย์กลางการกิจกรรมร่วมกัน เกื้อกูลกันแบบเครือญาติ ออกแบบหลักสูตรให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมตลอดเวลาพร้อมมีรายได้ต่อเนื่อง โดยรัฐประสานให้เครือข่ายและโซนพื้นที่ร่วมช่วยเหลือและมีกองทุนสวัสดิการชุมชนช่วยให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสได้รับการปันผลในรูปแบบหลากหลาย

3.2 การออกแบบระบบสวัสดิการสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสจะต้องวางฐานคิดของการคำนึงว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของผู้สูงอายุทั่วไปที่จะต้องได้รับสวัสดิการเสมอภาค ทั้งถึงและเท่าเทียมไม่แตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไป โดยผู้สูงอายุทั่วไป ท้องถิ่นและภาครัฐเป็นภาคีเครือข่ายสำคัญของการช่วยเหลือ การจัด

สวัสดิการสังคมต้องอยู่บนหลักลดที่มาของความเหลื่อมล้ำ 3 ระดับ คือ 1) หลักเสริมพลังอำนาจ 2) หลักเชื่อมโยงเครือข่ายและ 3) หลักสร้างระบบสนับสนุนหรือบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สวัสดิการสังคมต้องอยู่บนการให้ความสำคัญกับทิศทางการสังคมและการเมืองมากกว่ามุ่งจัดการปัจจัยต่างๆ ในผู้สูงอายุ ด้อยโอกาส มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการอย่างเป็นระบบตลอดเส้นทางชีวิต ตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุจนถึงวาระสุดท้าย วางระบบการออมระยะยาวเพื่อให้ใช้ชีวิตในวัยสูงอายุแบบพึ่งพาตนเองแม้ร่างกายเสื่อมถอย ระเบียบ กฎหมายและมาตรการต่างๆ ต้องทันสมัยและถูกใช้มีประสิทธิภาพ ถ่ายโอนอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักของการจัดสวัสดิการสังคม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ระบบจัดการตนเองของครอบครัวและระบบจัดการตนเองในชุมชน ระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุต้องใช้ประโยชน์ได้จริงในแง่การตัดสินใจจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุที่มีปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความด้อยโอกาสแตกต่างกัน อัตราการจ่ายให้เบี้ยยังชีพเพียงพอสำหรับการยังชีพ สิทธิการรักษาพยาบาล ครอบคลุมการเจ็บป่วยที่พบบ่อยในผู้สูงอายุทุกช่วงวัย พัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้สูงอายุด้อยโอกาสโดยมีมาตรฐานกำกับและจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรรองรับสังคมกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ทั้งในและนอกบ้าน

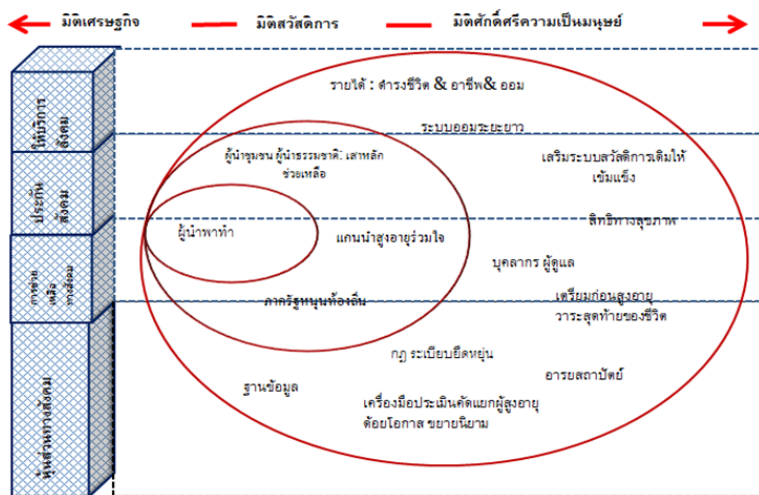
3.3 แบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้อยโอกาสที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำมีอย่างน้อย 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1: A+CG model (Aging+Community-Government model)
พื้นที่ต้องมีผู้สูงอายุแกนนำที่เข้มแข็ง สามารถชักนำให้ผู้สูงอายุด้อยโอกาสเข้าถึง/ได้รับสวัสดิการสังคม โดยเงื่อนไขเสริม คือ พื้นที่มีกลไกเชิงรุกของวัฒนธรรมเอื้ออาทร โดยมีท้องถิ่นและภาครัฐสนับสนุนขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุแกนนำไปช่วยเหลือผู้สูงอายุด้อยโอกาสดังกล่าว

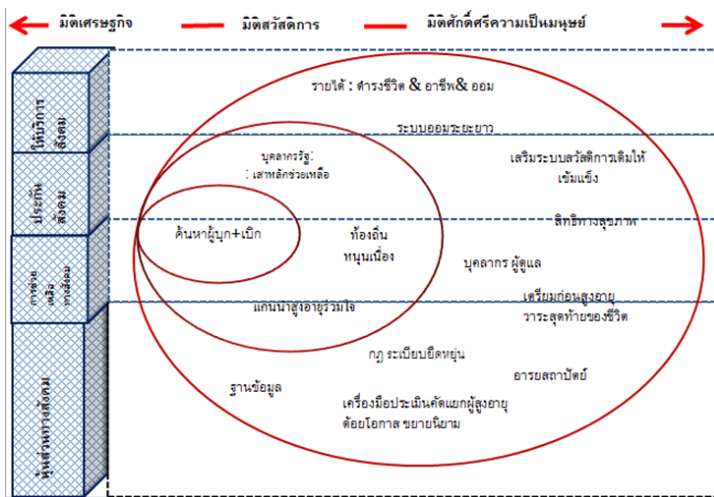

รูปแบบที่ 2: C+GA Model (Community+Government-Aging model)

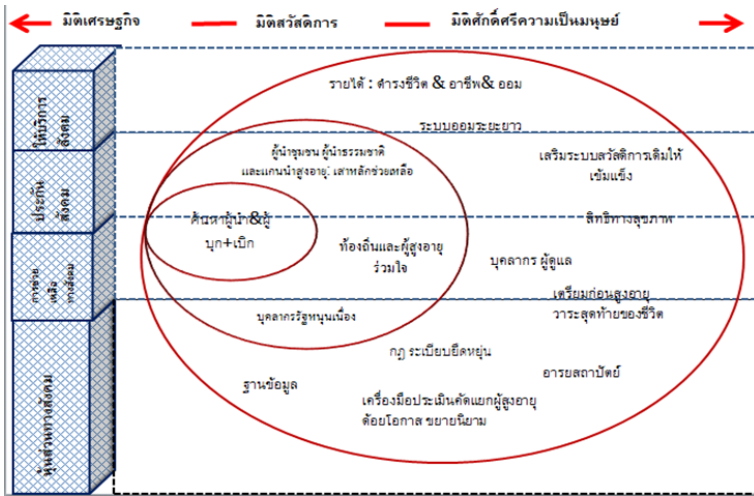
พื้นที่ต้องมีผู้นำระดับต่างๆ ของชุมชนเป็นบุคคลหลักในการช่วยเหลือ โดยเงื่อนไขเสริมคล้ายรูปแบบแรก คือ มีกลไกเชิงรุกของวัฒนธรรมเอื้ออาทร ขับเคลื่อนโดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุและชักจูงให้หยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่กัน ดังภาพ

รูปแบบที่ 3: G+CA model (Government+Community-Aging model)
เป็นรูปแบบที่เงื่อนไขนำ คือ บุคลากรรัฐเป็นหลักของความพยายามจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง โดยเงื่อนไขเสริมมีลักษณะเดียวกับรูปแบบที่ 1 และ 2 ส่วนการขับเคลื่อนมีลักษณะเดียวกับรูปแบบที่ 2 คือ ท้องถิ่นร่วมมือกับรัฐโน้มน้าวให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน ดังภาพ

รูปแบบที่ 4: C+A+G model (Community+Aging+Government model)
เป็นรูปแบบที่ช่วยให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสได้รับสวัสดิการสังคมมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ พื้นที่เงื่อนไขนำของการมีผู้นำระดับต่างๆ ของชุมชนเป็นหลักในการช่วยเหลือพร้อมกับมีผู้สูงอายุแกนนำเข้มแข็ง โดยเงื่อนไขเสริมมีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ คือ พื้นที่มีกลไกเชิงรุกของวัฒนธรรมเอื้ออาทรดูแลซึ่งกันและกัน แล้วขับเคลื่อนโดยท้องถิ่นร่วมมือกับแกนนำผู้สูงอายุโน้มน้าวให้ผู้สูงอายุทุกคนเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือกันอย่างไม่พึ่งพิงหรือพึ่งพา ดังภาพ

การอภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในภาพรวมพบว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบประถมศึกษา รายได้ต่ำกว่าเส้นยากจน ขาดความสามารถดูแลตนเอง เป็นผู้สูงอายุตอนต้น อยู่ในครอบครัวเดี่ยว ติดสังคม ไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้งและมีปัญหาสุขภาพ สวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสโดยมากเข้าถึง/ได้รับ คือ เบี้ยยังชีพและการรักษา/คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น สวัสดิการที่รู้จักน้อยมาก คือ ค่าจัดการศพตามประเพณี สวัสดิการที่ไม่เคยรับ/ไม่เคยเข้าถึงและไม่ต้องการ คือ การช่วยเหลือคดีความและสวัสดิการที่ไม่เคยรับ/ไม่เคยเข้าถึง แต่ต้องการ คือ การดูแล/ช่วยเหลือจากครอบครัว ขนาดหรือระดับของสวัสดิการที่ได้รับแตกต่างกันไปตามความสามารถของผู้สูงอายุด้วยโอกาส ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุในการเชื่อมโยงเครือข่ายช่วยเหลือและการสร้างระบบสนับสนุนหรือบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ขณะที่ผลวิเคราะห์นโยบาย กฎหมายและแผนพบว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพ เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอต่อการยังชีพ สวัสดิการบางส่วนซ้ำซ้อน กฎหมายที่เกี่ยวข้องควรทบทวน ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุด้วยโอกาสเกิดความเหลื่อมล้ำ

ในประเด็นสวัสดิการไม่ตรงตามต้องการหรือไม่เป็นธรรมหรือไม่เสมอภาคหรือทุกประเด็น
ร่วมกันในมิติเศรษฐกิจ สังคม ศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทาง
สิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมใน
การใช้ความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับทฤษฎี จันทรดี (2560: 4) กล่าวว่า
หลักประกันด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุยังไม่เป็นแบบถาวร มีเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่
มีหลักประกันเมื่อเข้าสู่วัยชรา เช่นเดียวกับดวงกมล วิมลกิจ (2547) ศึกษาพบว่าปัญหา
การได้รับสวัสดิการที่สำคัญของผู้สูงอายุโดยโอกาส คือ เงินไม่เอื้อต่อการไปรับบริการ
ไม่ทราบข่าวสารการให้บริการ สวัสดิการไม่ครอบคลุมทั่วถึง รวมทั้งสอดคล้องกับ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558: 4-5) ที่ระบุว่า
ผู้สูงอายุกลุ่มคนจนเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคม การศึกษา แหล่งทุนหรือกองทุนภาครัฐ
น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ขณะที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2558: 52)
ระบุว่าภาครัฐมีระเบียบข้อบังคับ ระบบจัดการซับซ้อน ข้อจำกัดมาก การบูรณาการไม่
สมดุลสาเหตุจากนโยบายรัฐไม่ต่อเนื่อง บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ การเมือง
แทรกแซงทางในบางพื้นที่ ส่งผลให้ผู้สูงอายุโดยโอกาสถูกเลือกปฏิบัติและไม่สามารถ
เข้าถึงสวัสดิการสังคมได้

2. จากการศึกษาต่อบลัณแบบพบลักษณะร่วมของระบบสวัสดิการสังคมที่ช่วย
ลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้สูงอายุโดยโอกาส คือ ใช้หุ้นส่วนทางสังคมเป็นกลไกเชิงรุกไปหนุน
กลไกภาครัฐและท้องถิ่น รูปธรรมที่ดำเนินการไม่ว่าจะเป็นธนาคารความดี บ้านกลาง
ชมรมผู้สูงอายุหรือโรงเรียนผู้สูงอายุมีฐานการก่อตั้งคล้ายกัน คือ ใช้หลักทำความดีและ
เกื้อกูลกันแบบเครือญาติเป็นพื้นที่สร้างกิจกรรมและช่วยเหลือคนในชุมชนแล้วปลูกฝังให้
กลายเป็นจิตสำนึกของคนทุกรุ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้นำและบุคลากรท้องถิ่นเป็นคน
สำคัญที่ผลักดันให้หลักการเหล่านั้นอยู่และเติบโต เชื่อมโยงข้อมูลเครือข่ายและขยายวิถี
ปฏิบัติให้กว้างขวางออกไปยังแกนนำผู้สูงอายุและบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีการ
สร้างรายได้เพื่อการยังชีพให้ผู้สูงอายุจากกองทุนต่างๆ ต่อเนื่อง ขณะที่ภาครัฐจะทำหน้าที่
เพียงสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุและท้องถิ่นเป็นหลัก สอดคล้องกับบุหลัน ทองกลีบ

(2550) และสุคราติ์ สดสมบุรณ์ (2557 : 80-81) ที่ระบุว่าระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ภาครัฐจะต้องเป็นพี่เลี้ยง วางนโยบายกว้างๆ ปรับเป็นบริการเชิงรุก สนับสนุนให้ดำเนินการโดยชุมชน อยู่บนข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เช่นเดียวกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2558 : 9-13) ที่กล่าวว่าภาครัฐควรส่งเสริมภาคประชาสังคมให้ดำเนินกิจกรรม โดยเน้นให้ความรู้ระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและได้รับบริการทั่วถึง ต้นแบบที่พบสอดคล้องกับนารีรัตน์ จิตรมนตรี วิไลวรรณ ทองเจริญและสาวิตรี ทยานศิลป์ (2558 : 68) ที่วิเคราะห์ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของชุมชนแล้วพบว่าปัจจัยส่งเสริม คือ ชุมชนเข้มแข็ง ระบบสนับสนุนดี มีทุนทางสังคมตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ บริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการบทบาทในชุมชนและมีฐานข้อมูลผู้สูงอายุ

3. เนื่องจากพื้นที่ต้นแบบที่ศึกษาสะท้อนระบบสวัสดิการสังคมที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสระดับตำบล จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องซึ่งรับผิดชอบผู้สูงอายุทั้งจังหวัดยังคงพบผู้สูงอายุด้วยโอกาสในหลายพื้นที่ที่เข้าไม่ถึงบริการ ได้รับบริการไม่เป็นธรรมและไม่ตรงความต้องการ เนื่องจากหลายปัจจัย อาทิ ความต่างทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาษา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ลักษณะกายภาพของพื้นที่และระยะการเดินทาง เหล่านี้ทำให้มีปัญหาการให้บริการและการสื่อสารความเข้าใจเรื่องสวัสดิการ ประกอบกับบุคลากรภาครัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบทำงานแยกส่วน เน้นปฏิบัติตามนโยบายโดยเฉพาะกรณีเร่งด่วน ขาดการรายงานข้อมูลตามจริงทำให้ไม่มีฐานข้อมูลที่จะใช้ตัดสินใจวางแผนหรือดำเนินกิจกรรมอย่างมีทิศทาง

นอกจากนี้การที่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสแต่ละพื้นที่เข้าไม่ถึงบริการหรือได้รับบริการที่ไม่ตรงความต้องการเป็นเวลานานจนสามารถปรับตัวและเคยชินต่อการใช้ชีวิตที่ยากลำบากก็จะไม่รู้สึกรู้ว่าวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่โดยไม่ได้รับการช่วยเหลือเป็นความด้วยโอกาสแต่อย่างใดและไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียกร้อง อีกทั้งสวัสดิการบางลักษณะก็ไม่เป็นระบบ เช่น อาสาดูแลผู้สูงอายุติดเตียงยังขาดความชัดเจนในหน่วยงานรับผิดชอบ จำนวนอาสาสมัครน้อยและยังไม่มีมาตรฐานการดูแลรองรับชัดเจน เป็นต้น เหล่านี้ทำให้ความเหลื่อมล้ำยังคงปรากฏ สอดคล้องกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(2556 : 8-12) ที่ระบุว่าภาคประชาสังคมในภาคเหนือแม้ตื่นตัวเรื่องบริการสังคม แต่ยังขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง หุ่นส่วนสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำงานไม่บูรณาการต่างทำงานตามหน้าที่ ขาดจิตสำนึกสาธารณะเพื่อสร้างสังคมสวัสดิการ ภาคใต้ขาดการบูรณาการงานของแต่ละภาคส่วน ไม่กระจายทรัพยากร ภาครัฐและประชาสังคมบกพร่องการจัดการฐานข้อมูล ภาคประชาสังคมของภาคกลางเน้นจัดสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย หุ่นส่วนสังคมแยกส่วนทำงานตามหน้าที่และสอดคล้องกับสัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์ และคณะ (2550) และศศิพัฒน์ ยอดเพชรและคณะ (2552 : 158-176) ที่กล่าวถึงปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเป็นบริการแยกส่วน ขาดการให้ความสำคัญกับการดูแลแบบชุมชน ขาดการบูรณาการบริการและขาดแคลนทรัพยากร คือ แบ่งส่วนรับผิดชอบระหว่างผู้ให้บริการสุขภาพและผู้ให้บริการทางสังคม

4.จากแบบจำลองระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมน่าจะมีอย่างน้อย 4 รูปแบบ แต่ละรูปแบบมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าจะต้องคัดแยกผู้สูงอายุด้วยโอกาสจากผู้สูงอายุทั่วไปและประเมินระดับความด้วยโอกาสที่พบทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่มและระดับพื้นที่ มีเงื่อนไขต่างกัน คือ ต้องค้นหาและส่งเสริมความสามารถหรือศักยภาพของบุคคลที่ให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ เงื่อนไขเสริม คือ มีการวิเคราะห์บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกันไปตามพัฒนาการหรือภูมิหลังการก่อตัวของชุมชน กลไกหลักในการขับเคลื่อนก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของเงื่อนไข ส่วนกลไกร่วมเป็นกลไกที่ทุกรูปแบบเหมือนกัน คือ ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เพื่อสร้างการเข้าถึงสวัสดิการสังคมทั้งภาครัฐ ท้องถิ่นและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและการสร้างระบบสนับสนุนหรือบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นว่าแนวคิดของการพัฒนาแบบจำลองสอดคล้องกับแนวคิดพหุลักษณะที่การจัดสวัสดิการสังคมต้องคำนึงถึงความหลากหลายของความต้องการของมนุษย์ ความหลากหลายของวิธีการทำงานที่ผสมผสาน องค์กรภาคีทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันคิด แก้ไขปัญหาบนฐานความสัมพันธ์ที่เสมอภาคแบบหุ้นส่วนในฐานะเจ้าภาพรวมมากกว่าการให้บริการแบบหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นหลักทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ยืดหยุ่น (Giselbrecht, 2009: 12) จึงจะสร้างสมดุลในมิติเศรษฐกิจ มิติ

สวัสดิการสังคม มิติการมีส่วนร่วมทางการเมือง มิติวัฒนธรรม มิติการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงพื้นที่ มิติการมีส่วนร่วมทางสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือสังคม มิติการมีส่วนร่วมในการใช้ความรู้ความสามารถของตนเองต่อบุคคลอื่นและตอบสนองปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุด้วยโอกาสได้

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุด้วยโอกาสควรอยู่บนแนวทางของการลดที่มาของความเหลื่อมล้ำ คือ 1) หลักเสริมพลังอำนาจให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาส 2) หลักเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสร้างการเข้าถึงสวัสดิการสังคมและ 3) หลักสร้างระบบสนับสนุนหรือบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ภาครัฐ ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสเข้าใจและเข้าถึง/ได้รับสิทธิที่พึงมีพึงได้ โดยสวัสดิการรัฐต้องเป็นพื้นฐานอย่างเต็มประสิทธิภาพและเป็นตัวหนุนให้เพิ่มพื้นที่ของสวัสดิการท้องถิ่นและสวัสดิการพื้นถิ่นเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น โดยมีสวัสดิการของภาคเอกชนหรือภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยเติมเต็มหรือเพิ่มพื้นที่การช่วยเหลือให้มากขึ้นหากมีศักยภาพสูง ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้วยโอกาสเชิงระบบตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ วัยสูงอายุตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลายและวาระสุดท้ายของชีวิต พิจารณาทั้งมิติเศรษฐกิจที่จะนำไปเกิดการอมระยะยาว ความต้องการทางสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควบคู่ไปกับระบบสวัสดิการสังคมที่มี คือ การบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคมและการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม

2. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมเป็นแนวคิดหลักหรือเป็นพื้นที่หลักของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาส ขณะที่ส่งเสริมให้อีก 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการบริการสังคม 2) แนวคิดการประกันสังคมและ 3) แนวคิดการช่วยเหลือทางสังคมหนุนแนวคิดการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากทั้ง 4 แนวคิดมากที่สุด โดยระบบและกลไกการขับเคลื่อนแนวคิดต่างๆ จะต้องทำงาน

ประสานเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ นาระเบียบ กฎหมายและมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสไปใช้ให้เข้าถึงหรือทำให้ผู้สูงอายุ ด้วยโอกาสได้รับสวัสดิการสังคมให้ได้มากที่สุด เพื่อให้สามารถกำหนดระบบจัดการกับ กลุ่มเป้าหมายนี้ได้ดี รองรับการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุของพื้นที่อย่างเหมาะสม เต็มเต็มมีดีต่างๆ ที่ช่วยสร้างความเท่าเทียม ทั้งถึงและเสมอภาคทั้งระบบสวัสดิการหลัก และสวัสดิการทางเลือก

3. ภาครัฐและท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรหรือ เมืองนวัตกรรมที่รองรับกับสังคมผู้สูงอายุให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้าง สวัสดิการสังคมตามแนวคิดการบริการสังคมที่ถือว่าเป็นบริการพื้นฐานที่ผู้สูงอายุทุกคน ควรได้รับ ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุด้วยโอกาสด้วยที่จะได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้ ซึ่งในปัจจุบัน ยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ อีกทั้งการจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าวที่มีอยู่โดยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องจำนวนไม่น้อยที่พบว่ายังไม่เหมาะสมหรือยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน

4. จากแบบจำลองที่ดีเป็นต้นแบบที่ดีของการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้ ผู้สูงอายุด้วยโอกาสทั้ง 4 พื้นที่ กรณีที่จะนำแบบจำลองไปใช้นั้น ภาครัฐและท้องถิ่นต้อง พิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทโดยจะต้องประเมินความด้วยโอกาสของผู้สูงอายุเป็นลำดับ แรก หลังจากนั้นวิเคราะห์เงื่อนไข เงื่อนไขเสริม กลไกหลักและกลไกร่วม การวิเคราะห์ เหล่านี้จะทำให้ทราบระดับการจัดสวัสดิการสังคมเดิมที่เป็นอยู่ ทราบจุดแข็งและข้อจำกัด ของภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดบริการ เข้าใจ โครงสร้างการเมือง สังคมวัฒนธรรม กายภาพและเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า พื้นที่นั้นๆ จะเหมาะกับแบบจำลองแบบใดเพียงแบบเดียว เพราะหากระดับความด้วย โอกาสของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลง เงื่อนไข เงื่อนไขเสริม กลไกหลักและกลไกร่วมมีการ ปรับตัว ก็จำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทบทวนและสรรหาวิธีดำเนินการทางเลือกอื่นภายใต้ เงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมอีกครั้ง

5. ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักกำหนดนิยามกลางหรือนิยามทั่วไปของ ผู้สูงอายุด้วยโอกาส รวมทั้งสร้างเครื่องมือประเมินคัดแยกผู้สูงอายุด้วยโอกาส โดย ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมทางสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือสังคมและการมีส่วนร่วมในการใช้ความรู้ความสามารถของตนเองต่อบุคคลอื่น การกำหนดนิยามกลางหรือแนวทางประเมินจะเป็นเครื่องมือช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ดุลพินิจให้การช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ ทบทวนการทำให้กฎหมายถูกนำไปใช้ในแง่ของการสร้างแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือภาคีเครือข่ายให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยถ่ายโอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาส เนื่องจากเป็นหน่วยงานปฏิบัติงานที่ใกล้ชิด เข้าใจ เข้าถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้วยโอกาสมากที่สุด โดยเฉพาะระบบจัดการตนเองของครอบครัวและระบบจัดการตนเองในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนของการบริการช่วยเหลือทางสังคมที่เข้มแข็งและถือเป็นลักษณะเด่นของระบบเกื้อกูลหรือระบบสนับสนุนทางในสังคมไทยที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ตนคุ้นเคยอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี

6. ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักของการสร้างระบบฐานข้อมูลสังคมและสุขภาพผู้สูงอายุที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในแง่ของการวางแผนและการตัดสินใจ โดยให้หน่วยงานต่างๆ ร่วมป้อนและสามารถดึงข้อมูลมาใช้ ทบทวนอัตราการจ่ายเบี้ยยังชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะแม้แต่ผู้สูงอายุทั่วไปก็พบว่าอัตรา 600 บาทต่อเดือนยังไม่เพียงพอสำหรับการยังชีพหรือการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งผู้สูงอายุด้วยโอกาสยังมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไป รวมทั้งอาจต้องพิจารณาวิธีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพที่ควรมีทางเลือกให้ผู้สูงอายุทั้งการมารับด้วยตนเองและการโอนเงินเข้าบัญชีให้ผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันต้องเติมความรู้การจัดการทางการเงินเพื่อให้ผู้สูงอายุด้วยโอกาสสามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์แก่การพึ่งพาตนเองทั้งการใช้จ่ายและการออมให้ดีที่สุด ทบทวนการให้สิทธิการรักษาพยาบาลที่จะต้องครอบคลุมการเจ็บป่วยที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนสวัสดิการรักษายาบาลที่จำเป็นกับปัญหาสุขภาพที่มักเกิดขึ้นในวัยนี้ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุด้วยโอกาสซึ่งมักจะมีปัญหาสุขภาพได้ง่ายกว่าผู้สูงอายุทั่วไป เร่งสร้างและพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีศักยภาพผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุภายใต้การกำกับมาตรฐาน เพื่อรองรับปริมาณผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียงที่ต้องการการ

ดูแลช่วยเหลือแบบตอบสนองความต้องการทั่วไป ความต้องการเฉพาะและความต้องการที่ซับซ้อน อีกทั้งยังเป็นการบรรเทาภาระของครอบครัวในการต้องแบ่งปันสมาชิกมาดูแลผู้สูงอายุกลุ่มนี้ซึ่งสมาชิกที่ทำหน้าที่ดูแลมักเป็นวัยแรงงานที่สามารถสร้างผลิตภาพได้

7. ถ่ายโอนการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ซึ่งจะครอบคลุมมายังผู้สูงอายุด้วยโอกาสด้วย) ให้ท้องถิ่นดำเนินการให้มากขึ้น เพื่อให้หน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกเป็นเจ้าของและแข่งขันที่จะจัดสวัสดิการของตนเอง มีสิทธิมีเสียงในการตั้งงบประมาณและวางระบบงาน ค้นหาทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมและหุ้นส่วนการทำงานที่เข้าใจรากเหง้าของปัญหา ขณะที่ภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ สนับสนุนท้องถิ่นอย่างเต็มที่ รวมทั้งทบทวนการตีความกฎหมายและระบบตรวจสอบงบประมาณที่ควรมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ สนับสนุนให้กฎหมายเอื้อต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุด้วยโอกาสให้มากที่สุด รวมถึงเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชน จัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสตามปัญหาและความต้องการที่พบบนบริบทของพื้นที่ภายใต้ระเบียบ ข้อกฎหมาย แนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่น มีระบบข้อมูลสุขภาพและสังคมที่ชัดเจนเป็นปัจจุบัน ขณะที่มีการตรวจสอบการใช้งานงบประมาณสำหรับจัดสวัสดิการที่เหมาะสม เข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้วยโอกาสอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลชนก ขำสุวรรณ. (2555). ผู้ด้อยโอกาส : โจทย์ใหญ่เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ประชากรและการพัฒนา, 32 (6 สิงหาคม-กันยายน. <http://www.popterms.mahidol.ac.th/newsletter/showarticle.php?articleid=311>.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ. https://www.m-society.go.th/article_attach/12782/17046.pdf.

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต. https://www.m-society.go.th/article_attach/13225/17347.pdf.
- กุศล สุนทรธาดา. 2553. คุณค่าด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์และสวรัย บุญยานนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553: คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. เอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 372. พิมพ์ ครั้งที่ 1. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- ดวงกมล วิมลกิจ. (2547). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส : ศึกษากรณีประชาชนที่อาศัยในชุมชนเคหะร่มเกล้า. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิลและระพีพรรณ คำหอม. (2552). องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- บุหลัน ทองกลีบ. (2550). บทบาทภาครัฐในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทรวดี ชอกดูล. (2557). การประเมินผลโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลพระแก้ว อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 1(1): 22-29.
- นาริรัตน์ จิตรมนตรี วิไลวรรณ ทองเจริญ และสาวิตรี ทยานศิลป์. (2558). ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของชุมชนเขตเมือง. Journal of Nursing Science, 29(Suppl 2): 67-74.

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2552). ระบบการดูแลระยะยาวและกำลังคนในการดูแลผู้สูงอายุ : ทิศทางประเทศไทย. แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย(มส.ผส.).
- ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบภาคเหนือ. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการประชุมระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดทำภาพรวมผลการศึกษาและการกำหนดนโยบาย ในเขตภาคเหนือ (พฤษภาคม – กรกฎาคม). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ (มส.ผส.).
- สุदारตน์ สดสมบุรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1): 73-82.
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์และคณะ. (2550). การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในระยะยาวโดยชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: บริษัท กราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2556. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท บี.ซี.เพรส (บุญชิน) จำกัด.
- อโนทัย จันทรดี. (2560). แกะรอยนโยบายสาธารณะ รัฐสวัสดิการกับความพร้อมของคนไทย. สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

- Giselbrecht, M. (2009). Pluralistic approaches—A long overdue paradigm shift in education. Scottish Languages Review Issue 20, Autumn: page 11-20.
- Zaidi, A. (2014) Life Cycle Transitions and Vulnerabilities in Old Age: A Review. UNDP Human Development Report Office. OCCASIONAL PAPER.